

СВІТОВІ ДИСКУСІЇ

УДК 94(100):316.32

Наталія Городня

ГЛОБАЛЬНА ЧИ ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ? ВПЛИВ КОНЦЕПЦІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИВЧЕННЯ І ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

У статті здійснюється порівняння глобальної і всесвітньої історії, висвітлюється їхній взаємовплив. Показано, що глобальна історія є міждисциплінарною галуззю наукових досліджень, предметом якої є історія глобалізації. Вона вивчає цей феномен в цілому та різні його складові з історичної перспективи. Всесвітня історія має багато спільного з глобальною історією, коли здійснює макроісторичний аналіз. У цьому разі їх однаково цікавлять “великі” теми, що охоплюють тривалі історичні періоди, події і процеси, значення яких виходить поза культурні й державні кордони, виявлення взаємозв’язків і взаємовпливів між спільнотами у глобальному масштабі та чинників, що продовж історії об’єднували і роз’єднували світ.

Ключові слова: глобальна історія, всесвітня історія, глобалізація.

Глобальна історія як нова галузь наукових досліджень з’явилася в останні десятиліття ХХ ст. і досить швидко набула популярності. На початку ХХ ст. виникли численні центри для дослідження глобальної історії; цю дисципліну включено до навчальних програм багатьох університетів світу. У 2006 р. був заснований “Журнал глобальної історії”, метою якого було проголошено створення нових метанаративів для глобалізованого світу і висвітлення історій, що долають національні обмеження і упередження.

В Україні останніми роками суттєво посилився інтерес до глобальної історії як навчальної дисципліни. У зв’язку з цим метою цієї статті є порівняння глобальної і всесвітньої історії (оскільки слова “глобальний” і “всесвітній” видаються нам синонімами), виявлення спільного і відмінного, а також взаємозв’язків і взаємовпливів між ними.

Порівняння глобальної і всесвітньої історії здійснив у 1998 р. американський професор Брюс Мазліш у однойменній статті, яка у 2005 р. була повторно опублікована у збірці під назвою “Читання з глобальної історії” [1], що об’єднала найбільш впливові статті з цієї проблематики, надруковані з 1980-х рр. до перших років ХХІ ст.

За визначенням Б. Мазліша, глобальна історія вивчає явище глобалізації і його ключові характеристики. Більше того, “глобальна історія є історією глобалізації” [2, с. 19]. Дійсно, ця дисципліна зародилася паралельно з формуванням перших концепцій глобалізації, що відображали усвідомлення науковцями існування глобальних проблем людства унаслідок посилення взаємозв’язків і взаємозалежності між різними суб’єктами у планетарному масштабі.

Якщо глобальна історія вивчає глобалізацію, то розуміння її змісту неможливе без висвітлення ключових характеристик цього феномену. Існують різні концепції глобалізації, в основі яких лежать різні її визначення. Частково вони були охарактеризовані нами у статті “Глобалізація і США” [3].

Ми розглядаємо глобалізацію як об'єктивний (не залежний від нашого розуміння) процес, що характеризується посиленням взаємозв'язків і взаємодії між різними суб'єктами (державними і недержавними) поза межами державних кордонів, незалежно від відстаней, наслідком чого є зростання взаємовпливів і взаємозалежності між ними. Цей процес не є цілісним, він не відбувається одночасно і паралельно у різних сферах (економічній, політичній, фінансовій, військовій, культурній тощо). Тому йдеться не про один, а про різні процеси, які з'єднують людство у відносинах взаємовпливів і взаємозалежності. Це нелінійний процес, який характеризується періодичними підйомами і спадами, розвивається хвилеподібно, у різних сферах з різною інтенсивністю.

Ключовим чинником глобалізації є рух – товарів, капіталів, людей, ідей через кордони (державні та культурні). Такий рух відбувався продовж століть і тисячоліть. Його провідниками були купці, проповідники, армії завойовників, а рушійною силою – інновації, які уможливлювали переміщення людей та перенесення ними своїх товарів, ідей, вірувань на великі відстані.

Існує тісний зв'язок між глобалізацією і новими технологіями, які уможливлювали і полегшували такий рух. Разом з цим посилювалися взаємодії і взаємообміни між різними територіями і народами, що на них проживали. Логіка глобалізації як історичного процесу свідчить, що ті спільноти, які створювали і раніше використовували нові технології (у різних сферах), швидше сприймали пов'язані з ними зміни, були більш мобільними, і внаслідок цього ставали більш успішними. Ті, хто трималися за традиції і місцевість, де народилися, і боялися змін, були приречені на відставання.

З іншого боку, глобалізація не відкидає традиції. Їхнє збереження надзвичайно важливе для успішності спільноти, держави чи індивіда. Історичний досвід свідчить, що найбільш успішними були і залишаються спільноти, які змогли поєднати інновації і традиції. Вони є творцями інновацій або ж запозичають найбільш прогресивні здобутки інших спільнот, які адаптують до місцевих умов без втрати своєї унікальності. Таке поєднання і робить їх успішними.

Погоджуємося з думкою, що не існує єдиного правильного погляду на глобалізацію, оскільки це складний багатогранний процес, який усе ще відбувається, швидко змінюється й історично еволюціонує. Через складність цього феномену його сутність не можна повноцінно передати однією фразою [1, с. 1–2].

Науковці виділяють кілька найбільш важливих характеристик глобалізації. По-перше, це відчуття “стиснення простору і часу”; по-друге, посилення зв'язків і взаємозалежності у межах світу; по-третє, збільшення явищ у масштабах – від локального, національного, регіонального до світового (глобального) рівня; по-четверте, посилення інтенсивності і частоти міжнародних і глобальних взаємодій, порівняно з місцевими чи національними. П'ятою характеристикою глобалізації називають її здатність долати кордони, виходити за межі національних держав, їхнього суверенітету. По-шосте, глобалізацію визначають як суму різних складових глобального масштабу, що формують єдине ціле (наприклад, міграції, діяльність транснаціональних корпорацій, феномен глобального споживання тощо). Ще одне визначення глобалізації пов'язане з формуванням глобальної свідомості й ідентичності, з розумінням спільного “ми” – єдиної спільноти на планеті Земля. Глобалізацією називають також ідеологію нерегульованого вільного ринку. У цьому випадку її розглядають винятково з точки зору економіки. Такий підхід описує неоліберальна економічна теорія. Проте вона демонструє обмежене розуміння глобалізації.

Деякі науковці вважають, що глобалізація веде до уніфікації, гомогенізації і глобальної інтеграції. Також її характеризують як “американізацію”, іншу форму

імперіалізму, процес з визначеним наперед напрямком. Науковці, яких називають “антиглобалістами”, вважають, що глобалізації взагалі не існує; це надумана концепція, яка лише відволікає від вирішення проблем на національному рівні [4]. Інші аргументовано доводять, що ці твердження хибні, принаймні вірні лише частково. Погоджуємося, що через складність феномену глобалізації його потрібно розглядати не через призму “чорне-біле”, а з урахуванням різних відтінків палітри [1, с. 2–6].

Британські соціологи Д. Гельд, Е. Мак-Грю, З. Бауман доводять, що глобалізація не означає універсалізації чи глобальної інтеграції. За словами З. Баумана, глобалізація роз’єднує не менше, ніж об’єднує; невід’ємною частиною процесів глобалізації є дедалі більша просторова сегрегація, відділення і відчуження [5, с. 6–7]. Дійсно, історія свідчить, що глобалізація може посилювати відмінності у світовому масштабі, примушує різні народи краще розуміти свою унікальність. Хоч уніфікація дійсно відбувається, переважно у сфері матеріальної культури, самотність духовної культури є джерелом сили тієї чи іншої спільноти, тим стрижнем, що дає їй можливість зберегти себе і не розчинитися серед інших спільнот.

Не зважаючи на різні визначення глобалізації, спільною для усіх, хто визнає існування цього феномену, є розуміння її як концепції змін, пов’язаних з появою нових форм транснаціональної соціальної організації. Згідно з нею, діяльність у економічній, соціальній і політичній сферах вже не обмежується державними кордонами, а усе більше поширюється через них і набуває транснаціонального характеру. Влучним, на нашу думку, є визначення глобалізації як “комплексної павутини соціальних процесів, які інтенсифікуються і поширюються по усьому світу через економічні, культурні, політичні і технологічні зміни і зв’язки” [6].

Тож глобальна історія зосереджена на темі глобалізації, що проходить через усю історію людства, і простежує основні лінії її розвитку у сьогоденні й минулому, у будь-якій частині світу. Після цього вона детально вивчає її складові, чинники, характеристики. На відміну від всесвітньої історії, глобальна історія є міждисциплінарною сферою наукових знань. Хоч історична перспектива є для неї основною, вона базується також на дослідженнях соціологів, економістів, антропологів, соціологів, політологів тощо.

Глобальна історія фокусується на транснаціональних процесах, які виходять за межі державних кордонів, що відбуваються / відбувалися в усьому світі та мають/мали глобальний вплив. З огляду на це, вона позбавлена європоцентризму. Глобальна історія не зосереджена на темі піднесення Заходу, а приділяє таку саму увагу подіям і процесам поза межами Європи, вивчає внесок несвропейських народів у розвиток людства, намагається побачити цей розвиток з їхньої перспективи.

У зв’язку з тим, що багато подій і процесів виходять за межі державних кордонів, глобальна історія відмовляється від державно-центричного підходу до вивчення сучасності і минулого. Хоч національні держави визнаються основними акторами у міжнародній системі, представники глобальної історії вважають, що історію більше не можна зрозуміти в традиційному державно-центричному середовищі: слід вивчати національну історію з урахуванням впливу на неї глобальних сил, і, навпаки – вплив держав на процеси глобалізації.

Крім держав, глобальна історія бачить також нових акторів у міжнародній системі, які набувають усе більшого значення. Це транснаціональні корпорації (ТНК), недержавні організації, міграційні потоки, глобальні ринки фінансів, транснаціональні релігійні й етнічні рухи, терористичні угруповання тощо. Усі вони є глобальними силами, які разом з національними державами формують сучасний світ.

Важливе значення глобальна історія надає з'ясуванню впливу глобалізації на локальну реальність, яка може набувати багатьох форм. Поєднання глобального і локального передає концепція “глокалізація”. Уперше її було використано в кінці 1980-х рр. у сфері маркетингу, але невдовзі вона поширилася на інші сфери. За визначенням американського соціолога Р. Робертсона, “глокалізація” означає інтерпретацію і використання ідей і процесів, включених у глобалізацію, порізно, у залежності від різних поглядів й історії окремих груп. Наслідування, що відбувається, набирає форм селективного інкорпорування ідей з глобального арсеналу [7].

Також представники глобальної історії неохоче розглядають культуру, політику й економіку як окремі сфери, а вивчають, як вони взаємопов'язані і впливають одна на одну.

Особливістю глобалізації як явища є те, що вона має відношення до минулого, теперішнього і майбутнього. Найбільш помітними є її прояви у сьогоденні. Процеси глобалізації відбуваються навколо нас, у різних сферах з різною інтенсивністю, і ми є їх частиною.

Оскільки характеристики глобалізації найбільше виявилися у другій половині ХХ ст., частина науковців вважає, що вона розпочалася після Другої світової війни і представляє собою нову “глобальну епоху”. Такий підхід створює новий теоретичний конструкт, на противагу тим, що вже існують – “постмодерн” і “постіндустріальне суспільство”. За визначенням Б. Мазліша, такий підхід є “сильною інтерпретацією” глобальної історії.

У визначенні “глобальної епохи” Б. Мазліш виходив з існування “базових фактів нашого життя”, таких як прорив людини в космос, поява ядерної загрози і глобальних проблем довкілля, посилення ролі багатонаціональних корпорацій в економічному житті. Так, відкриття космосу принесло відчуття, що означає бути одним світом – “космічним кораблем Земля”, який можна бачити з атмосфери. Супутники у відкритому космосі поєднали людей безпрецедентним способом. Ядерні й екологічні загрози засвідчили, що держави не можуть більше адекватно захищати своїх громадян від проблем, які виходять за межі проведених на карті ліній кордонів [2, с. 19]. До списку “базових фактів нашого життя” пізніше Б. Мазліш додав глобальне споживання (консюмеризм), поширення концепції прав людини, глобалізацію культури, особливо музики, заміну міжнародної політичної системи глобальною та інші. Глобалізація, за його визначенням, є сумою цих явищ, що переплітаються і формують єдине ціле. Це реальність, яка впливає сьогодні на кожну частину земної кулі і кожну людину на ній, хоча й через дуже відмінні локальні контексти. У зв'язку з цим, глобальна історія здійснює дослідження кожного з цих явищ – виявів глобалізації, як у сучасності, так і в минулому.

Крім розвитку глобалізації, представники “сильної інтерпретації” глобальної історії вивчають також нову глобальну ідентичність людства.

Для тих, хто бачить глобалізацію як таку, що започаткувала нову епоху, велике значення має відповідь на питання, коли вона розпочалася. Єдиної точки зору з цього питання не існує. Вчені відносять початок “глобальної епохи” до різних років, найчастіше до 1950-х, 1970-х чи 1990-х рр. Кожен з них аргументовано доводить свою точку зору. Основним аргументом для визначення початку “глобальної епохи” для С. Мазліша є міра взаємодії (“синергії і синхронізації”) різних чинників глобалізації, достатня для запровадження нової періодизації.

Події, що відбулися у попередні періоди розвитку людства, для представників “сильної інтерпретації” глобальної історії також важливі, але скоріше як такі, що були необхідними передумовами “глобальної епохи”.

Прихильники другої парадигми, так званої “слабкої інтерпретації” глобальної історії, утримуються від запровадження нових схем, таких як “глобальна епоха”. На їхню думку, при аналізі сучасності слід говорити не про глобалізацію загалом, а про “сучасну”, “нову” глобалізацію. Вони вважають, що важливо бачити феномен глобалізації в цілому, а для цього необхідно вивчати її прояви як в сучасності, так і в минулому, розглядати їх з історичної перспективи.

На їхню думку, глобалізація існує з давніх часів, проте за цей тривалий період вона пройшла через багато трансформацій, під впливом яких її форми змінилися. Так, рух від локального до державного, регіонального і далі, до глобального рівня – це лінія, яка проходить через усю світову історію з давніх часів. Прикладами цього є шовковий шлях VII століття, що поєднав Азію і Європу, система торговельних і культурних обмінів на Близькому Сході у XIII ст., подорожі Колумба і Магеллана в кінці XV – на початку XVI ст., які можна розглядати як прояви глобалізації в минулому.

Якщо відстежувати таку характеристику глобалізації як “стиснення простору і часу”, то цей феномен, який ми пов’язуємо з появою інформаційних технологій, поширенням Інтернету і мобільного зв’язку, характерний не лише для нашого часу. Аналогічні враження були і в людей, які жили в кінці XIX ст. у зв’язку з появою і швидким поширенням телефону (1877 р.), радіо і кіно (1895 р.), а до цього – у 1830–1850-х рр. у зв’язку з винаходом телеграфу і будівництвом залізниць. У попередні періоди історії удосконалення кораблів зменшувало тривалість плавання, полегшувало і прискорювало наближення до віддалених частин землі, що також створювало враження “ущільнення” світу.

Прибічники другої парадигми глобальної історії також не мають єдиного погляду на початок процесів глобалізації. Деякі автори відносять їх до часу першого розселення Homo sapiens з Африки у інші частини світу. Інші – до III тис. до н.е., коли з’явилася перша світова система [8], чи до так званого “осьового часу” у I тисячолітті до н.е. За іншими версіями, її початок відноситься до великих географічних відкриттів кінця XV – початку XVI ст., до середини чи кінця XIX ст.

Часто історію глобалізації ділять на три періоди: архаїчна глобалізація; рання модерна глобалізація; модерна глобалізація [9, с. 2–3]. Відомий американський журналіст Т. Фрідман, автор резонансних праць “Лексус і оливкове дерево” і “Плаский світ”, починає глобалізацію з подорожі Колумба і також поділяє її історію на три періоди: “Глобалізація 1” (1492–1800, глобалізація держав), “Глобалізація 2” (1800–2000, глобалізація компаній) і “Глобалізація 3” (сучасний етап, з початку XXI ст., глобалізація індивідів) [10].

У той час як глобальна історія простежує лінію глобалізації і детально вивчає її чинники, всесвітня історія досліджує розвиток людства продовж усього часу його існування, застосовуючи для цього переважно цивілізаційний підхід. За спрощеною інтерпретацією, всесвітня історія є “усією історією усього світу”, у зв’язку з чим відсутні чіткі критерії відбору, що в минулому людства потрібно вивчати, а що ні. Оскільки за основу беруться “ключові” з точки зору сучасності події і процеси, це обумовлює її європоцентричний підхід до висвітлення минулого.

Існує думка, що відмінність між світовою і глобальною історією передає значення слів “всесвітній” і “глобальний” (world і global), що відрізняється. Так, слово “world” походить від англ. “людське існування” (human existence), центральним у якому є посилення на “землю”, включаючи кожного й усе на ній. Інше значення має слово “global” (глобальний) від латинського “globus”, що є чимось сферичним чи округленим, тобто вказує на космос і бачення звідти “космічного корабля Земля” [2, с. 18].

У другій половині ХХ ст. з'явилися нові підходи до вивчення всесвітньої історії, які мали значний вплив на формування глобальної історії у її "слабкій інтерпретації". Вони представлені у працях Фернана Броделя, Уільяма Макнілла, Іммануїла Валлерстайна, Джанет Абу-Луход та інших науковців. Спільним для них був інтерес до "великих" тем в історії, до системних процесів і феноменів, що виникали у всесвітньому масштабі і впливали на різні народи.

Фернан Бродель у праці "Середземномор'я і середземноморський світ в епоху Філіпа II", уперше опублікованій у 1949 р., відмовився від цивілізаційного підходу до вивчення історії на користь "світових систем", сконструйованих торгівлею і транснаціональним поділом праці, як основної одиниці аналізу [11]. У. Макнілл, услід за А. Тойнбі (Дослідження історії, 1933–1954 рр.) розглядав всесвітню історію як взаємодію між різними культурами, але також виявляв інтерес до позацивілізаційних факторів, таких як торгівля на далекі відстані, поширення релігій і хвороб, зміна довкілля [12]. Аналогічний підхід використав його учень І. Валлерстайн, який у праці "Сучасна світ-система" в деталях показав, як зародився капіталістичний світ. Центральне місце у ній займає подорож Колумба, що поєднала Старий і Новий світи [13]. Джанет Абу-Луход у праці "Перед європейською гегемонією: світова система 1250–1350 рр." [14], опублікованій у 1989 р., описала світову систему торгівлі і культурних обмінів, що пов'язала Європу, Китай та Індію через ключові міста в період 1250–1350 рр., визначений нею як поворотний в історії. Першою світовою системою, на її думку, була Римська імперія.

Такий підхід – увага до системних процесів і феноменів в історії людства, що мали глобальний вплив – є спільним для всесвітньої і глобальної історії, за винятком того, що початковою точкою відліку для "глобальних істориків" є сучасність, від якої вони заглиблюються у минуле для відстеження у ньому проявів факторів глобалізації.

Глобально інтегровану всесвітню історію викладає підручник "Світи разом, світи окремо", підготовлений колективом Принстонського університету [15]. Уперше він був виданий у 2002 р. і з того часу витримав чотири перевидання. На нашу думку, він є вдалим прикладом викладання всесвітньої історії як глобальної. В основу концепції підручника покладено кілька принципів.

По-перше, це акцент на подіях і процесах, які мали глобальний вплив у кожен з періодів розвитку людства. Замість викладення історії окремих країн чи окремих регіонів (Європи, Америки, Східної Азії тощо) як елементів історії світу, їх помістили у ширший географічний контекст. Усі розділи підручника глобально інтегровані. Кожен розділ побудований навколо історії всесвітнього значення, наприклад, розселення людей по планеті, будівництво Шовкового шляху, піднесення світових релігій, поширення чуми у XIV ст., ефект надходження срібла з Америки в кінці XV – на початку XVI ст. на економіки держав світу, альтернативні підходи до капіталізму XIX ст., піднесення національних держав, створення імперій тощо.

Другим важливим принципом є хронологія, яка допомагає зрозуміти, коли світ поділяв чи не поділяв спільну історію. Розділи підручника побудовані навколо важливих тем і періодів у світовій історії, які виходять поза межі регіональних, державних і культурних кордонів. Це періоди, коли відбулися значимі зміни, що вплинули на організацію життя людей, наприклад, зміни довкілля, одомашнення тварин і рослин, інновації у військовій сфері, політичній організації і комерційній діяльності, поширення нових релігійних чи інших культурних впливів. У одних випадках ці зміни вплинули на людей і суспільства на значних територіях. У інших вони відбулися лише у певних місцевостях, у той час як інші спільноти зберегли свої традиції чи обрали альтернативні шляхи існування.

Третій принцип – це географічний баланс. Автори відмовилися від європоцентричного зображення історії, натомість показали, як глобальні зв'язки вплинули на різні суспільства і як ті, у свою чергу, вплинули на увесь світ.

Четвертий принцип – зосередженість на великих темах і порівняннях на високому рівні. Всесвітня історія – це не просто перерахування і описи. Оскільки вона охоплює великий період, від початку історії людства до сучасності, усі важливі події висвітлити неможливо. Тому пропонуються окремі теми і їхні інтерпретації, щоб синтезувати важливі факти, які переповнюють історію людства. Завдання полягає у тому, щоб визначити основні сили, які рухають історію, висвітлити найважливіші інновації, які змінили шляхи розвитку і спосіб життя людства, описати створення і еволюцію основних інституцій, здійснити їх міжкультурне порівняння, охарактеризувати провідних фігур, що їх створили.

П'ятий принцип – акцент на зв'язках і, навпаки, розколах і розривах через суспільні й культурні кордони. Основна тема, що пов'язує різні частини цієї праці – це взаємозв'язки, що поєднують різні частини світу, і чинники, що їх роз'єднують. Автори показують, що світова історія – це не історія окремих регіонів світу в різні періоди часу, натомість це історія зв'язків між людьми і спільнотами, які часто живуть на великих відстанях один від одного. Встановленню зв'язків на далекі відстані сприяли правителі, які прагнули розширити свою владу, купці, військові, релігійні проповідники тощо, а також народи, що займалися кочовим скотарством (наприклад, араби у XVII ст. чи монголи у XIII ст.), які вторгалися у осілі суспільства, стирати старі культурні й географічні кордони, поширювали нові знаряддя, продукти, ідеї тощо.

Водночас автори не вважають, що історія світу – це історія інтеграції, що зростала. Адже те, що одним групам приносило вигоди у тій чи іншій формі, для інших груп часто означало поневолення чи втрату територій. Тож світова історія – це також історія спротиву людей і спільнот зв'язкам, які ставили їх у залежність один від одного. У зв'язку з цим підручник висвітлює не лише процес посилення зв'язків між різними суспільствами, але також протилежні тенденції, коли спільноти чинили спротив спробам інтегрувати їх у більший світ, намагалися змінити природу взаємозв'язків з ним. Показано, що історія світу – це не єдиний широкий наратив, а збірка багатьох історій, що розвивалися продовж останніх 5000 років уздовж багатьох шляхів і траєкторій. Іноді ці історії перепліталися і зливалися в одну. Іноді вони не перетинаються. Проте більшість часу вони існували разом і водночас окремо.

Крім основної теми – посилення взаємозв'язків і дивергенції – підручник включає й інші теми: спроби людей перейти релігійні, політичні й культурні кордони, що час від часу повторювалися і поєднували світ; трансформації і конфлікти, спричинені переходом ідей, товарів і людей через кордони; зміни в балансі сил і влади [15, с. xvi- xviii].

В основі організації підручника “Світи разом, світи окремо” – короткий стислий текст, який супроводжується формулюванням основних тем і питань, що визначають провідну лінію того чи іншого розділу, великою кількістю кольорових карт, хронологічних таблиць, текстів першоджерел, додаткових матеріалів. У підручнику немає великої кількості імен і дат для запам'ятовування. Натомість він орієнтований на розуміння студентами основних концепцій світової історії, основних тенденцій розвитку людства. Питання до студентів сформульовано таким чином: як ідеї просвітництва трансформували світ; як індустріальна революція змінила суспільства; як відрізнялися моделі націєтворення в США, Канаді і Бразилії; як нові матеріали і технології трансформували промисловість і глобальну економіку тощо. Така постановка питань спонукає студентів до пошуку відповідей на них, а це один з найкращих способів засвоєння матеріалу.

Отже, глобальна історія і всесвітня історія – це різні дисципліни, які, проте, мають багато спільного і суттєво впливають одна на одну. Глобальна історія є міждисциплінарною галуззю наукових досліджень, предметом якої є глобалізація. Вона вивчає цей феномен у цілому, його різні складові та його розвиток як процесу. Всесвітня історія має багато спільного з глобальною історією, коли здійснює макроісторичний аналіз. У цьому разі їх однаково цікавлять “великі” теми, що охоплюють тривалі історичні періоди, події і процеси, значення яких виходить поза культурні й державні кордони, виявлення взаємозв’язків і взаємовпливів між спільнотами у глобальному масштабі та чинників, що продовж історії об’єднували і роз’єднували світ. Такий підхід дозволяє уникнути спрощеного підходу до всесвітньої історії як “усієї історії усього світу” і помилкових уявлень про глобалізацію як процесу уніфікації й гомогенізації світу.

Список використаних джерел

1. *The Global History Reader* / Ed. by Bruce Mazkish and Arira Iriye. New York and London, Routledge, 2005.
2. *Mazlish, Bruce*. Global History and World History // *The Global History Reader*. Op.cit. P. 16–20.
3. *Городня, Наталія*. Глобалізація і США // Американська історія та політика. 2017. №3. С. 9–21. URL: <http://www.americanstudies.history.knu.ua/uk/3-2/>
4. *Гелд Д., Мак-Грю Е.* Глобалізація / антиглобалізація. К.: К. І. С., 2004.
5. *Бауман, Зігмунд*. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2008.
6. *Definitions of Globalization*. URL: <https://globalisms.wordpress.com/what-is-globalization/>
7. *Robertson, Ronald*. Globalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity // *Global Modernities* / Ed. M. Featherstone, S. Lash, and R. Robertson. London: Sage, 1995. P. 25–44.
8. *The World System. Five Hundred Years or Five Thousand* / Ed. by Andre Gunter Frank and Barry K. Gills. Abington, Oxon: Routledge, 1993.
9. *Grinin, Leonid and Andrey Korotayev*. The Origins of Globalization // *Globalization: Yesterday, Today, and Tomorrow* / Ed. by Jim Sheffield, Andrey Korotayev, and Leonid Grinin. Litchfield Park, AZ: Emergent Publications, 2013.
10. *Фридмен, Томас*. Плоский мир: краткая история XXI века. URL: http://royallib.com/book/fridman_tomas/ploskiy_mir_kratkaya_istoriya_hhI_veka.html
11. *Braudel, Fernand*. The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II. New York: Harper & Row, 1972.
12. *Mc Neill, William*. Plagues and Peoples. Garden City, 1976.
13. *Wallerstein, Immanuel*. The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. New York: Academic Press, 1976.
14. *Abu-Lughod, Janet*. Before European Hegemony: The World System A.D. 1250–1350. Oxford University Press, 1989.
15. *World Together, Worlds Apart: A History of the World from the Beginning of the Humankind to the Present* / Tignor, Robert...[et al]. 3rd ed. New York and London: W.W.Norton and Company, 2011.

Наталія Городня

ГЛОБАЛЬНАЯ ИЛИ ВСЕМИРНАЯ ИСТОРИЯ? ВЛИЯНИЕ КОНЦЕПЦИЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ИЗУЧЕНИЕ И ПРЕПОДАВАНИЕ ИСТОРИИ

В статье проводится сравнение между глобальной и всемирной историей, освещается их взаимовлияние. Показано, что глобальная история – это междисциплинарная сфера научных исследований, предметом которой является история глобализации. Она изучает этот феномен в целом и разные его составляющие с исторической перспективы. Всемирная история имеет много общего с глобальной историей, когда занимается макроисторическим анализом. В этом случае их одинаково интересуют “большие” темы, охватывающие длительные исторические периоды, события и процессы, значение которых выходит за государственные и культурные границы, выявление взаимосвязей и взаимовлияний между сообществами в глобальном масштабе, а также факторов, объединяющих и разъединяющих мир.

Ключевые слова: глобальная история, всемирная история, глобализация.

Nataliya Gorodnya

**GLOBAL OR WORLD HISTORY? THE IMPACT OF GLOBALIZATION CONCEPTS
ON A STUDY AND TEACHING HISTORY**

The paper compares Global History and World History and highlights their mutual influence. It shows that Global History is a multidisciplinary field of scholarly inquiry that studies history of globalization. It focuses on the phenomenon as a whole and its different components, and studies them from historical perspective. When World History practices macro-historical analysis, it shares a lot with Global History. They are both interested in “large” themes and long-term trends, in events and processes that transcend cultural and national borders, in connections across borders and mutual influences between communities globally, and factors that integrated and disintegrated the world throughout history.

Keywords: Global History, World History, globalization.